

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2CdoR/9/2024
Identifikačné číslo spisu:	1417211967
Dátum vydania rozhodnutia:	26.09.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Alena Adamcová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1417211967.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Aleny Adamcovej a členiek senátu JUDr. Márie Trubanovej, PhD. a JUDr. Viery Nevedelovej, vo veci starostlivosti o maloleté deti K. J., nar. L. a E. J., nar. L., obe bytom u matky, zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, so sídlom Vázovova 7/A, Bratislava, deti matky U. J., nar. L., trvale bytom S., zastúpenej JUDr. Luciou Danišovičovou, advokátkou, so sídlom Drieňová 1/D, Bratislava a otca Q. J., nar. L., bytom W., zastúpeného Mgr. Petrom Hargašom, advokátom, so sídlom Košická 56, Bratislava, o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode, vedenej na Mestskom súde Bratislava II pod sp. zn. B4-13P/170/2017, o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 31. januára 2024 sp. zn. 14CoP/7/2023, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a .

Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Bývalý Okresný súd Bratislava IV (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 10. novembra 2022 č. k. 13P/170/2017-584 výrokom I. zveril maloleté deti K. J., nar. XX. XX. XXXX a E. J., nar. XX. XX. XXXX na čas po rozvode manželstva rodičov do osobnej starostlivosti matky, výrokom II. zaviazal otca povinnosťou prispievať na výživu maloletej K. výživným vo výške 200 eur mesačne a na výživu maloletého E. výživným vo výške 200 eur mesačne, ktoré výživné je povinný platiť k rukám matky maloletých detí, vždy do 15-teho dňa v mesiaci, počínajúc dňom právoplatnosti výroku o rozvode manželstva. Výrokom III. rozhodol, že zročné výživné za obdobie od 09. 08. 2019 do 31. 10. 2022 na maloletú K. a maloletého E. otcovi nevzniklo. Výrokom IV. upravil styk otca s maloletými tak, že otec je oprávnený stretávať sa s maloletými deťmi každý nepárny kalendárny týždeň od piatka od 15.00 hod. do nasledujúceho pondelka v párnom kalendárnom týždni do 07.45 hod. a každý párny kalendárny týždeň od stredy od 8.00 hod. do štvrtka do 8.00 hod. s výnimkou jarných, letných, zimných a Vekonočných prázdnin. Ďalej je otec oprávnený stretávať sa maloletými deťmi nasledovne: každý nepárny kalendárny rok od 23. 12. od 18.00 hod. do 30. 12. do 18.00 hod. a každý párny kalendárny rok od 30. 12. od 18.00 hod. do 06. 01. nasledujúceho roka do 18.00 hod., každý párny

kalendárny rok od piatka, ktorý predchádza jarným prázdninám od 18.00 hod. do nasledujúceho piatku do 18.00 hod., každý nepárny kalendárny rok od štvrtka, ktorý predchádza Veľkému piatku od 18.00 hod. do Veľkonočného pondelka do 18.00 hod., každý párny rok od 16. 07. od 10.00 hod. do 31. 07. do 18.00 hod. a od 16. 08. od 10.00 hod. do 31. 08. do 18.00 hod. a každý nepárny rok od 01. 07. od 10.00 hod. do 15. 07. do 18.00 hod. a od 01. 08. od 10.00 hod. do 15. 08. do 18.00 hod. Preberanie a odovzdávanie maloletých detí bude prebiehať v školskom zariadení, ktoré maloleté deti navštevujú a v prípade prázdnin a neprítomnosti maloletých detí v školskom zariadení bude preberanie a odovzdávanie maloletých detí prebiehať v mieste bydliska matky. Matka je povinná maloleté deti k styku riadne pripraviť. Výrokom V. uložil rodičom povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu na Referáte poradensko-psychologických služieb Úradu práce sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Vázovova 7/A, Bratislava, a to v rozsahu aspoň 10 hodín, počnúc právoplatnosťou tohto výroku, výrokom VI. vo zvyšku návrh matky zamietol a výrokom VII. vo zvyšku návrh otca zamietol. Výrokom VIII. o trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

1.1. Na základe doplneného dokazovania mal súd preukázané, že rodičia maloletých detí boli právoplatne rozvedení, pričom na úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom na čas po rozvode sa ani plynutím času dohodnúť nevedia. Rozpor rodičov bol vo všetkých bodoch, pričom rodičia majú dlhodobu napätý, až nevraživý vzťah. V súčasnosti starostlivosť o maloleté deti zabezpečuje matka, pričom otec sa s deťmi pravidelne stretáva a riadne si plní svoju vyživovaciu povinnosť v celkovej výške 400 eur (200 eur + 200 eur). Zo znaleckého posudku vypracovaného Mgr. Martinom Balkom mal súd za preukázané, že vzájomné hostilné, devalvujúce a rivalizujúce postoje rodičov sa prenášajú do ich rodičovských kompetencií a majú negatívny dopad na emočné prežívanie maloletých detí. Tento aktuálny stav nevytvára dostatočné predpoklady pre realizáciu striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Súd mal za nepochybné preukázané, že maloleté deti (v roku 2022 vo veku X X a X rokov), majú pozitívny vzťah k oboom rodičom a rovnako tak aj rodičia k deťom. Tento esenciálny predpoklad bol kľúčový pre ďalšie rozhodovanie o tom, komu a akým spôsobom by mali byť deti zverené do starostlivosti. Matka navrhla zveriť deti sebe, otec zase opozitne žiadal striedavú osobnú starostlivosť. Je zrejme, že primárnym dôvodom tak rozdielných návrhov je práve konfliktný postoj oboch rodičov. Parafrázujúc zistenie znalca súd uviedol, že matka devalvuje a podkopáva schopnosti otca a jeho kompetencie, na druhej strane otec na oplátku podáva kontra návrhy proti návrhom matky, ktoré ale majú základ v rivalite voči matke. Je preto zrejme, že tak rozdielne názory rodičov súd musel vyhodnotiť objektívne a pritom nestranne, a to jedine na základe vykonaného dokazovania a poznání skutočného stavu vecí. Súd rozhodol o zverení maloletých detí matke, keďže deti sa v jej domácom prostredí nachádzajú už dlhodobo, pričom aj s otcom realizovaný styk počas každého druhého víkend, resp. jeden deň v týždni, je taktiež zabehnutý a deti si naň zvykli. Samotné deti, respektíve dcéra K. sa vyjadrila, že tento systém jej vyhovuje a bola by rada, keby sa zachoval. S E. bola v tejto časti ťažšia komunikácia, ale nakoľko je naviazaná na svoju sestru, kopíruje jej rozhodnutia. Súrodenci majú medzi sebou dobrý vzťah a aj z pohľadu súdu bolo vhodné súrodenecké väzby aj naďalej zachovať a rozvíjať. Preto súd ani neuvažoval o rozdelení súrodencov medzi rodičov, ale chcel zachovať súrodeneckú jednotu. Súčasne súd vychádzal aj z vyššie spomínaného znaleckého posudku, kde znalec podrobne rozpisal vhodnosť zverenia a styku, kde preferoval zverenie detí matke a navrhol rozšíriť styk otca s deťmi. Súd zobral do úvahy aj vyjadrenie K., ktorá uviedla, že matka jej vie učivo lepšie vysvetliť, pričom ale s otcom je na druhej strane väčšia zábava. Z toho dôvodu súd aj pristupoval diferencovane k starostlivosti rodičov počas bežného - školského roka a počas prázdnin. Z vykonaného dokazovania mal súd za preukázané, že zverenie oboch detí do starostlivosti matky je nateraz v ich najlepšom záujme. Deti majú v bydlisku matky dlhoročné a stabilné prostredie, ktoré poznajú a narušenie aktuálnej koncepcie by mohlo znamenať diskomfort detí. Malo by byť nielen úlohou súdu, ale hlavne rodičov, dbať na to, aby ich konflikty, alebo predstavy nekolidovali s najlepším záujmom dieťaťa. V priebehu roka tak budú mať K. a E. zabezpečené to, že matka bude dozeráť na ich vzdelávací proces, keďže sa maloletá vyjadrila, že sa s matkou učí radšej. Dieťa pritom samé zhodnotilo, že zrejme prísnejšia matkina výchova je pre ňu motivujúcejšia. Otec detí volí naopak voľnejší, kamarátskejší prístup, pričom aj vo vzťahu k synovi sa mu snaží venovať skôr po zážitkovej stránke, snaží sa ho vtiahnuť do deja a tiež, aby si syn formou hier osvojil nové zručnosti a vedomosti. Aj tento prístup je vítaný a súd ho nijako nedevalvuje, práve naopak. Aj takémuto prístupu otca súd dáva priestor, a to jednak počas prázdnin,

kedy súd nevidel dôvod, aby deti netrúvali s rodičmi rovnako dlhý čas a súčasne aj počas školského roka, kedy budú deti každý druhý víkend u otca aj s prespatím od piatka do pondelka rána, kedy bude môcť aj otec preukázať svoje schopnosti venovať sa deťom po vzdelanostnej stránke tak, aby to bolo pre deti prínosom. Taktiež súd vyhovel požiadavkám kolízneho opatrovníka a otcovi umožnil jeden deň v týždni mať deti aj s prespatím, keďže na potrebu rozšíreného styku už upozorňoval aj samotný znalec. Súd sa zaoberal aj možnosťou realizácie striedavej osobnej starostlivosti, avšak tento model nepovažoval, aj s ohľadom na momentálne nastavenie rodičov, za prínosný nielen pre deti, ale ani pre nich samotných. Súd sa nestotožnil s návrhom otca, že striedavá starostlivosť je v záujme detí, pretože nateraz táto ním navrhnutá starostlivosť nevykazuje také kvalitatívne výhody, ako vykazuje zverenie maloletých detí do starostlivosti matky. Vo vzťahu k určeniu výživného súd uviedol, že otec s aktuálnym priemerným príjmom by nebol spôsobilý platiť žiadané výživné. Súd nemohol akceptovať otcovu výhradu, aby sa náklady na bývanie nezarátavali do výšky výživného. Akokoľvek odôvodnené by boli výdavky matky na deti, súd nemohol určiť otcovi výživné iba jednoduchým rozdelením týchto nákladov na polovicu, pretože schopnosť otca platiť výživné na základe toho, že už má iné vyživovacie povinnosti, nie je možná nad hladinu 400 eur, teda po 200 eur na každé dieťa. Súčasne súd pripomenul, že rozšíril styk otca s deťmi počas školského roka a určil mu rovnomerný styk počas prázdnin, čo znamená, že aj táto okolnosť bola braná do úvahy pri určení výživného, keďže v čase styku otca s deťmi to bude práve otec, ktorý bude uhrádzať náklady na svoje deti. Čo sa týka styku otca s deťmi, tento súd rozšíril od piatka po školu do pondelka rána, kedy deti odovzdá v škole a súčasne otcovi priznal možnosť byť s deťmi aj počas pracovného týždňa, keď budú môcť deti u neho prespať jednu noc každý druhý týždeň. Práve odborné poradenstvo môže rodičom pomôcť zlepšiť vzájomnú komunikáciu, pretože je evidentné, že zlou komunikáciou netrpia len rodičia detí, ale hlavne sa to negatívne podpisuje na ich deťoch. Bude úlohou oboch rodičov, aby sa kriticky zamysleli nad svojimi postojmi, ako aj výtkami druhého rodiča, či sú dôvodné. Súd mal za potrebné uložiť obom rodičom povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu. Rodičia by túto pomoc mali využiť, keďže v konaní, ako aj znaleckým dokazovaním bolo preukázané, že rodičia si nevedia nájsť cestu k vzájomnému rešpektovaniu rodičovských kompetencií druhého rodiča, a teda mali by ponúknutú možnosť zužitkovať a pokúsiť sa svoj vzťah a vzájomnú komunikáciu napraviť. Vo zvyšných častiach súd návrh matky, aj otca zamietol.

2. Krajský súd v Trnave (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolania otca aj matky rozsudkom z 31. januára 2024 sp. zn. 14CoP/7/2023 rozsudok súdu prvej inštancie v časti výroku V. zrušil a v ostatných napadnutých častiach potvrdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol tak, že žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na ich náhradu.

2.1. Podľa zistenia odvolacieho súdu, v rozpore s názorom otca, súd prvej inštancie v súvislosti s rozhodovaním o prostredí, v ktorom bude maloletým deťom poskytovaná starostlivosť po rozvode ich rodičov, vykonal dostatočné dokazovanie a závery, ku ktorým na jeho základe dospel, sú správne a v odôvodnení rozhodnutia jasne a zrozumiteľne formulované. Skutočnosť, že znalec už v roku 2018 konštatoval, že zverenie do striedavej starostlivosti oboch rodičov nie je v najlepšom záujme maloletých, a že odporúčal ich zverenie do starostlivosti matky, nemôže nijak devalvovať závery súdu prvej inštancie prijaté v roku 2022 za situácie, keď v konaní neboli preukázané ani ocom tvrdené také okolnosti, ktoré by odôvodňovali úsudok o tom, že či už pomery na strane rodičov alebo preferencie maloletých nachádzajúcich sa vo faktickej starostlivosti matky, sa od roku 2017 zásadným spôsobom zmenili. Odvolací súd nepriznal dôvodnosť čiastočne si odporujúcim námietkam otca, ktorý postupu súdu vytkol, že vo veci rozhodujúci sudca nemal s maloletými osobný kontakt, a súčasne tvrdil, že maloletí nemajú dostatok vedomostí a skúseností, aby sa vedeli k striedavej starostlivosti kvalifikovane vyjadriť, a že nedokážu posúdiť jej pozitíva a negatíva, pričom sám žiadne pozitíva ním navrhovanej úpravy starostlivosti pre maloletých neidentifikoval. Názor maloletých totiž zisťoval predchádzajúcim konajúcim sudcom i prostredníctvom kolízneho opatrovníka. V neposlednom rade súd prvej inštancie v súvislosti s jeho záverom vo vzťahu k navrhovanej striedavej osobnej starostlivosti prihliadal ku konfliktnému vzájomnému vzťahu rodičov, ktorý neposkytuje záruku ich pozitívnej komunikácie a spolupráce ako ďalšieho z predpokladov toho, aby striedavá starostlivosť napĺňala potreby a záujmy maloletých. Za takýchto okolností prípadu súd prvej inštancie v záujme maloletých detí správne rozhodol o ich zverení do osobnej starostlivosti matky, voči kvalite ktorej (starostlivosti) neboli v konaní vznesené žiadne

relevantné výhrady, a to bez akceptácie otcom navrhovaného skúšobného režimu (striedavej osobnej starostlivosti na skúšobnú dobu), ktorý by pre maloletých logicky priniesol narušenie stability výchovného prostredia a nadbytočnú stresovú záťaž.

2.2. Za rovnako nedôvodné považoval odvolací súd odvolanie matky voči rozhodnutiu o výške výživného, ktorým súd prvej inštancie zaťažil otca maloletých na čas po rozvoze manželstva, a v súvislosti s ktorým si zabezpečil dostatok údajov o osobných, majetkových a zárobkových pomeroch oboch rodičov. Podľa zistenia odvolacieho súdu súd prvej inštancie v súlade s ustanovením § 75 ods. 1 Zákona o rodine pri určení výživného prihliadal na odôvodnené potreby oprávnených maloletých detí, ako aj na schopnosti, možnosti a majetkové pomery povinného, a v ich rámci aj na náklady otca súvisiace so starostlivosťou o maloletých počas doby stanoveného styku s maloletými (hoci ich peňažne nevyčíslil) a skutočnosť, že otec má ďalšie dve vyživovacie povinnosti v celkovej výške 500 eur mesačne. V danom prípade súd prvej inštancie zákonné kritériá pri stanovení výšky výživného zohľadnil a svoj postup zrozumiteľne, hoci stručnejšie, ozrejmil v odôvodnení rozhodnutia, ktoré dostatočne vystihuje zistené okolnosti prípadu, a s ktorým sa odvolací súd stotožnil. Naproti tomu odvolací súd ako dôvodné vyhodnotil odvolania oboch rodičov proti výroku V. rozsudku súdu prvej inštancie ukladajúcemu im povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal otec maloletých dovolanie z dôvodov uvedených v § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a), b) alebo c) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) s návrhom, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu spolu s rozhodnutím súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

3.1. Vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP otec maloletých K. a E. (ďalej aj „dovolateľ“) namietol nesprávny procesný postup odvolacieho súdu spočívajúci v tom, že rozhodnutie neobsahuje dostatočné, respektíve žiadne dôvody na realizovanie striedavej osobnej starostlivosti. Prípustnosť dovolania videl aj v tom, že nebolo vo veci vykonané dostatočné šetrenie na to, aby mohla byť odopretá striedavá osobná starostlivosť (odmietnutý výsluch a pod.). Odvolací súd ani súd prvej inštancie neskúmali najlepší záujem dieťaťa. Namietal, že súdy rozhodli na základe šesť rokov starého znaleckého posudku. Rovnako súdy nedostatočne skúmali vhodnosť striedavej starostlivosti, čo je ich úradnou povinnosťou, pričom mali posúdiť kritériá, ktoré osobitne vymenoval. Súd ďalej podľa otca neuviedol, v čom je konfliktný vzťah rodičov prekážkou striedavej starostlivosti.

3.2. Ďalej dovolateľ označil otázky, ktoré podľa jeho vyjadrenia v rozhodovacej praxi neboli vyriešené: „a) je všeobecný súd povinný skúmať striedavú osobnú starostlivosť, ak ju žiada jeden z rodičov?, b) v akom rozsahu je všeobecný súd povinný skúmať vhodnosť striedavej osobnej starostlivosti?, c) aké základné metódy a prostriedky má všeobecný súd použiť pri skúmaní vhodnosti striedavej osobnej starostlivosti?, d) aké základné úkony musí všeobecný súd vykonať, aby mohol tvrdiť, že striedavá osobná starostlivosť bola skúmaná aspoň na základnej úrovni?“

4. Matka vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že súdy riadne - v dostatočnom rozsahu a v dostatočnej intenzite skúmali (t. j. dokazovali), či je striedavá osobná starostlivosť v záujme maloletých detí. Nakoniec, výber najvhodnejšieho modelu starostlivosti o deti bol otázkou, ktorej súd a účastníci v konaní venovali najväčšiu pozornosť. Za týchto okolností vysloviť, že súdy vhodnosť striedavej osobnej starostlivosti neskúmali, považovala za absurdné. Mala zato, že nie sú splnené podmienky prípustnosti dovolania tak, ako ich formuluje CSP, a preto navrhla dovolanie otca odmietnuť. Pre prípad, že by dovolací súd zistil, že dovolanie je prípustné, nie je podľa nej dovolanie otca dôvodné, a preto ho navrhla zamietnuť.

5. Kolízny opatrovník vo vyjadrení k dovolaniu nemal námietky voči predchádzajúcim súdnym rozhodnutiam. Rozhodnutie o dovolaní ponechal v plnom rozsahu na úvahe súdu.

6. Podľa § 2 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“) na konania podľa tohto zákona sa použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 2 ods. 2 CMP na účely tohto zákona sa pojmy žaloba, strana a spor vykladajú ako návrh na začatie konania, účastník konania (ďalej len „účastník“) a konanie podľa tohto zákona, ak z povahy veci nevyplýva inak.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu (účastník konania), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

8. Dovolací súd najskôr skúmal existenciu prvého z dovolateľom uplatnených dovolacích dôvodov, ktorým je tzv. vada zmatečnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP. Z ustanovenia § 420 písm. f) CSP vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

9. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva na spravodlivý proces a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom; integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce súdne konanie. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

10. Z hľadiska obsahového (§ 124 ods. 1 CSP) dovolateľ v dovolaní namietal nepreskúmateľnosť rozsudku odvolacieho súdu a jeho nedostatočné odôvodnenie.

11. K námietkam otca týkajúcim sa nedostatkov odôvodnenia dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu treba uviesť, že právo na istú kvalitu súdneho konania, ktorého súčasťou je aj právo strany sporu na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, je jedným z aspektov práva na spravodlivý proces. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva aj z rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aj právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v sebe zahŕňajú aj právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/2006). Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový (skutočný) stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nepopierajú zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces, nie sú svojvoľné, neudržateľné ani prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať aj v ústavnom a zákonnom procesnoprávnom rámci, ktorý predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na ich základe dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená

spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (IV. ÚS 1/2002, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09, I. ÚS 501/11). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05, II. ÚS 76/07, obdobne Kraska c/a Švajčiarsko z 29. apríla 1993, Sériá A, č. 254-B, str. 49, § 30). Inak povedané, judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva nevyžaduje, aby na každý argument účastníka konania, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998). Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia neznamena, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania (II. ÚS 76/07).

12. Dovolací súd zdôrazňuje, že jedným zo základných atribútov rozhodovania v ktoromkoľvek štádiu súdneho konania (sporového aj nesporného) je, že pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia (§ 217 ods. 1 prvá veta CSP). Ku dňu vyhlásenia rozsudku teda musí byť ustálený jeho skutkový aj právny základ, existujúci v danom čase. Prípadné zmeny tohto stavu, ktoré nastali v budúcnosti, nemôžu spätne (napr. v dovolacom konaní) meniť pohľad na správnosť rozsudku v čase jeho vyhlásenia. Výnimkou nie je ani rozhodnutie súdu o výkone rodičovských práv a povinností, pri ktorom však hmotnoprávna úprava umožňuje zmenu rozsudku v prípade podstatnej zmeny okolností, z ktorých pôvodné rozhodnutie vychádzalo. Dovolanie nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového/skutočného stavu veci. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie. Dovoláním sa preto nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi nižšej inštancie, ani prieskumu nimi vykonaného dokazovania (k bodu 13. dovolania).

13. Vo svetle uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že rozsudok odvolacieho súdu napadnutý dovolaním otca spĺňa kritériá pre odôvodnenie rozhodnutia v zmysle § 220 ods. 2 CSP, preto ho nemožno považovať za nepreskúmateľný, neodôvodnený, či zjavne arbitrárny (svojvoľný). Odvolací súd súhlasil s rozhodnutím súdu prvej inštancie o zverení maloletých K. a E. do osobnej starostlivosti matky ako o (z pohľadu maloletých a ich záujmov) lepšej úprave styku ako otcom navrhovanej striedavej starostlivosti. Z odôvodnení rozhodnutí oboch súdov nižších inštancií, chápaných v ich organickej jednote ako celok (I. ÚS 259/2018) je dostatočne zrejmé, z ktorých skutočností a dôkazov súdy vychádzali, akými úvahami sa riadil súd prvej inštancie, ako ich posudzoval odvolací súd a aké závery zaujal k jeho právnomu posúdeniu. V odôvodnení napadnutého rozsudku odvolací súd prijaté rozhodnutie náležite vysvetlil. Odôvodnenie jeho rozsudku zodpovedá aj základnej (formálnej) štruktúre odôvodnenia, vyplýva z neho vzťah medzi skutkovými zisteniami aj úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. V hodnotení skutkových zistení neabsentuje žiadna relevantná skutočnosť alebo okolnosť. Odvolací súd sa stručným, ale dostatočným spôsobom vysporiadal s relevantnými odvolacími námietkami oboch rodičov detí. Argumentácia odvolacieho súdu je koherentná a jeho rozhodnutie konzistentné. Závery, ku ktorým odvolací súd dospel sú prijateľné pre právnickú aj laickú verejnosť. Dovolací súd pripomína, že odôvodnenie súdneho rozhodnutia v opravnom konaní nemusí odpovedať na každú námietku alebo argument v opravnom prostriedku, ale iba na tie, ktoré majú rozhodujúci význam pre rozhodnutie o odvolaní alebo sú nevyhnutné na doplnenie dôvodov rozhodnutia, ktoré sa preskúmava v odvolacom konaní (II. ÚS 78/05). Dovolateľ v dovolaní neuvádza relevantné skutočnosti, ktoré by neboli zistené a vyhodnotené v základnom konaní.

14. Vzhľadom k obsahu dovolania a skutočnosti, že dovolateľ napáda najmä otázku posúdenia zverenia maloletých detí d o osobnej starostlivosti matky a v tejto súvislosti závery odvolacieho súdu o nevhodnosti striedavej starostlivosti, je dôvodné predpokladať, že dovolateľ práve v tejto časti považuje rozhodnutie krajského súdu za nepreskúmateľné. Dovolací súd dáva do pozornosti, že odvolací súd konkrétne v bodoch 12. až 15. odôvodnenia svojho rozsudku podrobne argumentoval o dôvodoch

prečo, rovnako ako súd prvej inštancie dospel k záveru, že striedavá starostlivosť nie je vhodná pre maloletých K. a E.. Vyporiadal sa dôsledne s ustanovením § 24 Zákona o rodine (aj keď ho osobitne necitoval, čo nemusel), keď prihladol na znalecký posudok, pričom vzal do úvahy zistenia súdu prvej inštancie, že s ohľadom na situáciu maloletých sa možnosť zverenia do striedavej starostlivosti od času znaleckého posudku nezmenila. Zároveň vzal do úvahy aj názor maloletých a konfliktné správanie rodičov, ktoré je prekážkou efektívneho fungovania striedavej starostlivosti.

14.1. Krajský súd sa dostatočne vyporiadal i s námietkami, ktoré smerovali k spochybneniu záverov okresného súdu pokiaľ vychádzal zo znaleckého posudku. Dovolací súd nezistil vady dokazovania, prípadne pochybenia pri hodnotení dôkazov, ustálení skutkového stavu, ktoré by mali za následok vadu podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP.

14.2. V označených bodoch napadnutého rozsudku odvolací súd dôvody zhrnul do zrozumiteľného stanoviska o nevhodnosti striedavej starostlivosti, pochopiteľného pre účastníkov konania i pre širšiu verejnosť. Dovolací súd v tejto súvislosti dodáva, že takéto odôvodnenie odvolacieho súdu dostatočne vysvetľuje rozsudovú úpravu styku otca s maloletými rozlišujúc medzi úpravou styku a striedavou osobnou starostlivosťou, vrátane nevhodnosti striedavej starostlivosti „na skúšku“.

15. Dovolací súd po zistení, že dovolanie otca maloletých detí je podľa § 420 písm. f) CSP prípustné, avšak nedôvodné, pristúpil k skúmaniu existencie dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 a § 432 CSP.

16. V ustanovení § 421 ods. 1 CSP je zakotvená záväznosť judikatúry ako nepriama záväznosť vyplývajúca z jej osobitej povahy, kde rozpor s judikatúrou zakladá možnosť dovolacieho prieskumu. Prípustnosť dovolania je upravená tak, že je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

17. Pre všetky tri procesné situácie, v ktorých § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť pritom len otázka právna (teda v žiadnom prípade nie skutková otázka). Civilný sporový poriadok v § 432 ods. 2 CSP uvádza spôsob, ako má dovolateľ dovolací dôvod podľa tohto ustanovenia vymedziť. Dovolateľ je povinný uviesť právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uviesť, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia. Najvyšší súd je toho názoru, že uvedené ustanovenie je nutné vykladať v súvislosti s § 432 CSP v prípade nesprávneho právneho posúdenia veci, čo znamená, že dovolateľ je povinný dovolací dôvod vymedziť nesprávnym právnym posúdením takej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

18. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu. Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená v dovolaní, a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom.

18.1. Dovolací súd uvádza, že nie je jeho úlohou stanovovať v danom prípade presné kritériá posudzovania, treba brať do úvahy, že v takýchto prípadoch je určujúca situácia v rodine, v ktorej k takejto zmene (zmena z osobnej starostlivosti jedného rodiča na striedavú osobnú starostlivosť oboch

rodičov) môže dôjsť. Inými slovami skutkové okolnosti môžu zmeniť náhľad na najlepší záujem dieťaťa do takej miery, že nie je namieste ich vymedzovať vopred. Boli by úplne všeobecné, ako napríklad tie kritériá, ktoré navrhuje dovolateľ (bod 23. dovolania), že by si ich vo svoj prospech vedela vyložiť každá zo strán konfliktu. Viacero kritérií, ktoré označil napríklad úplne jednoznačne, svedčí v prospech starostlivosti jedného rodiča, i keď by sa dali vykladať i v opačnom zmysle. Navyiac, otázka vymedzenia kritérií skôr smeruje k obsahovej stránke rozhodnutia (teda toho, čo by malo byť obsahom odôvodnenia rozhodnutia), s touto otázkou sa dovolací súd však vysporiadal (body 14., 14.1. a 14.2. tohto rozsudku). V prípade, ak by dovolací súd inšpirovaný dovolateľom vymedzoval kritériá posudzovania vhodnosti striedavej starostlivosti, išlo by v danom prípade o akademické rozhodnutie, bez opory v predchádzajúcom konaní, pričom aplikácia predmetných kritérií by bola i v prejednávanej veci otázna. Podľa dovolacieho súdu teda pre vyriešenie predmetnej veci bolo podstatné posúdenie otázky najlepšieho záujmu detí v situácii, keď sa rozhoduje o ich zverení do starostlivosti na čas po rozvoze rodičov.

19. Dovolateľ vymedzil 4 otázky, ktoré mal odvolací nesprávne právne posúdiť (bod 3.2. rozhodnutia).

19.1. Pokiaľ ide o vymedzenie týchto otázok, dovolací súd konštatuje, že dovolanie nenaplnia obsahové požiadavky pre vymedzenie právnej otázky podľa ustanovení § 421 ods. 1 a § 432 CSP ani pri jednej z nich. Na riešení predmetných otázok totiž nezáviselo rozhodnutie (zverenie maloletých do osobnej starostlivosti) vo veci samej, resp. svoje rozhodnutie na riešení týchto otázok odvolací súd nezaložil. Ako je uvedené vyššie, pre rozhodnutie vo veci samej bolo podstatné zistenie najlepšieho záujmu detí, ktorý druh osobnej starostlivosti a ktorého z rodičov je v ich najlepšom záujme (bod 13. druhá veta a najmä bod 14. posledná veta napadnutého rozsudku). Navyiac, odvolací súd poukázal na názor maloletých a nefunkčnú komunikáciu medzi rodičmi, ktoré sú prekážkou nariadenia striedavej starostlivosti. Riešenie tejto otázky však dovolateľ nenamietal prostredníctvom dovolacieho dôvodu podľa ustanovenia § 432 ods. 1 CSP. Namietané otázky sú natoľko všeobecné, že z ich obsahu ani nemožno vyvodíť, aké skutočnosti mal odvolací súd nesprávne právne posúdiť, skôr mu určujú, čo mal a čo nemal vykonať a ako mal v konaní postupovať a čo (skutkovo?) zisťovať. Dovolací súd najlepší záujem detí v zmysle ustanovenia § 24 Zákona o rodine skúmal; skutočnosť, že dovolateľ nie je s rozhodnutím spokojný neznamena, že sa touto otázkou odvolací súd nezaoberal. Napriek tomu, že otec z pochopiteľných dôvodov pociťuje krivdu, neboli v oboch rozhodnutiach súdov nižších inštancií vážnym spôsobom spochybnené jeho rodičovské schopnosti a kompetencie. Súdov však posudzovali najlepší záujem z pohľadu detí a dospeli k tomu, že prebiehajúci model s osobnou starostlivosťou matky a rozšíreným stykom s otcom je v súčasnosti v najlepšom záujme maloletých K. a E..

19.2. Dovolací súd dopĺňa, že súdy sa k veľmi zlej komunikácii rodičov vyjadrovali, poukázali na ňu ako na vedľajší dôvod na vykreslenie situácie vo vzťahu medzi rodičmi. Ako je opakovane vyjadrené vyššie, dôvodom, pre ktorý sa súdy nerozhodli pre striedavú starostlivosť, ale zverili maloletých do starostlivosti matke, bol po komplexnom posúdení v zmysle ustanovení § 24 ods. 2 a 4 Zákona o rodine záver, že zverenie do starostlivosti matky je v najlepšom záujme detí a budú takto lepšie zaistené ich potreby. Dovolací súd len na okraj poukazuje, že schopnosť rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom je jedným zo zásadných predpokladov pri nariadení striedavej starostlivosti, nakoľko ide o pomerne komplikovaný a logisticky neustále náročný proces, kedy je pre potreby detí nevyhnutná funkčná komunikácia a spolupráca medzi rodičmi, čo v danom prípade konajúcim súdom chýbalo.

20. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 CSP nemôže dovolací súd pristúpiť k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili súd prvej inštancie a odvolací súd, pretože ak by k tomu pristúpil, dopustil by sa procesne neprípustného dovolacieho prieskumu, ktorý by bol (všeobecne) v zjavnom rozpore s novou koncepciou právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania, nastolenou prijatím aktuálneho procesnoprávného predpisu - Civilného sporového poriadku, a zároveň takýto neprípustný dovolací prieskum by sa (konkrétne) priečil i cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP (porovnaj analogicky sp. zn. 1Cdo/23/2017, 2Cdo/117/2017, 3Cdo/6/2017, 4Cdo/95/2017, 7Cdo/140/2017, 8Cdo/78/2017).

20.1. V danom prípade dovolateľ podrobil kritike konanie a rozhodovanie odvolacieho súdu, vysvetľoval v čom vidí nesprávnosť záverov (prevažne skutkových), na ktorých odvolací súd založil svoje rozhodnutie, avšak ani pri posudzovaní podaného dovolania z hľadiska jeho obsahu (§ 124 ods. 1 CSP) nemožno ustáliť, konkrétne ktorú právnu otázku (resp. otázky) riešenú odvolacím súdom považoval za podstatnú z hľadiska § 421 ods. 1 CSP.

20.2. Dovolacia argumentácia dovolateľa tak nezodpovedá požiadavkám stanoveným v § 421 ods. 1 písm. b), v spojení s § 431 až § 435 CSP, pretože jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom neuviedol (konkrétne) právnu otázku riešenú odvolacím súdom, neuviedol, ako ju riešil odvolací súd ani to, ako mala byť (konkrétne) právna otázka správne riešená. Dovolací súd poznamenáva, že samotné spochybňovanie správnosti skutkových zistení a vyhodnotenia dôkazov súdom, či sama polemika s rozhodnutím odvolacieho súdu alebo prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia, prípadne kritika jeho prístupu zvoleného pri právnom posudzovaní žalobou uplatneného nároku, významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v § 421 ods. 1 CSP a § 431 až § 435 CSP.

21. Vo všeobecnosti dovolací súd dopĺňa, že predpokladom na nariadenie striedavej starostlivosti nie je len spôsobilosť rodičov riadne starostlivosť vykonávať, omnoho dôležitejšia je odpoveď na otázku, či striedavá starostlivosť s ohľadom na individuálne okolnosti je v najlepšom záujme dieťaťa, a či je predpoklad, že striedavá starostlivosť bude môcť dlhodobo riadne a bezproblémovo prebiehať, vzhľadom i k predchádzajúcemu správaniu rodičov, čo by tiež mohlo byť v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa.

22. Dovolací súd konštatuje, že dovolanie v časti namietajúcej nesprávne právne posúdenie veci v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP nie je prípustné a v časti namietajúcej vadu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP je síce prípustné, ale nie je dôvodné. Vzhľadom na uvedené dovolanie ako celok zamietol (§ 448 CSP).

23. Dovolací súd žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania (§ 52 CMP).

24. Nad rámec vyššie uvedeného si najvyšší súd dovoľuje zároveň poukázať na špecifickosť medziľudských vzťahov, ktoré sú predmetom konania. Ide o veľmi citlivé vzťahy medzi rodičmi a maloletými, do ktorých by zo strany štátnych orgánov malo byť zasahované čo najmenej, čo vyplýva ako z povahy týchto rodinných vzťahov, tak z povahy samotnej štátnej moci. O to viac je treba apelovať na oboch rodičov, aby sa snažili dosiahnuť dohodu o ďalších podmienkach výchovy svojich detí prirodzenou cestou, aby ich komplikovaným vzťahom neboli poškodené ich deti, ktoré majú k obom citový vzťah.

25. Najvyšší súd pripomína, že rozhodnutia všeobecných súdov o úprave práv a povinností k maloletým deťom nemajú povahu rozhodnutí „absolútne konečných“, a teda nezmeniteľných, ako vyplýva i z ustanovenia § 26 Zákona o rodine, ktorý zmenu rozhodnutia podmieňuje „zmenou pomerov“. Uvedené platí tým skôr, pokiaľ súdy svoje rozhodnutia zakladajú na okolnostiach, zmena ktorých je v budúcnosti predvídateľná, či aspoň reálne možná.

26. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.